

LÄKARSTUDENTER STÄRKER UNGDOMAR MOT SKADLIGT BRUK AV ALKOHOL, NARKOTIKA OCH TOBAK

Utvärderingsrapport 2014

Insamlingsstiftelsen Choice är en ideell, politiskt- och religiöst-obunden organisation som arbetar mot visionen om ett samhälle där alla ungdomar har en god hälsa och en bra start i vuxenlivet. Stiftelsen Choice arbetar tillsammans med läkarstudenter för ökad kunskap och förbättrad hälsa bland ungdomar. Det gör vi genom preventiva insatser i gymnasieskolor där läkarstudenter utbildar elever om kroppen och hur den påverkas av alkohol, narkotika och tobak. Verksamheten har under 2014 bedrivits i samarbete med läkarstudenter från Karolinska Institutet, läkarstudenter vid Hälsouniversitetet i Linköping, Uppsala universitet, Sahlgrenska Akademin vid Göteborgs universitet samt vid Lunds Universitet. Organisationen har även etablerats i Örebro och läkarstudenter från Örebros Universitet har utbildats inom stiftelsens arbetsmetod och insatsen kommer att börja tillämpas i Örebros gymnasieskolor under våren 2015.

Målet med läkarstudenternas undervisningar är att eleverna ska få den kunskap och motivation de behöver för att själva kunna ta ställning och göra medvetna val kring sitt ANT-bruk och sin hälsa. Förhoppningen är därmed att minska alkoholens, narkotikans och tobakens betydelse i det sociala samspelet mellan ungdomar.

Insamlingsstiftelsen Choice grundades 2010 av medicinjournalisten Robert Åkesson som 2014 har nominerats till årets sociala entreprenör och årets förebyggare. Organisationen har under 2014 expanderat från Stockholm, Linköping och Uppsala till Örebro, Lund och Göteborg.

Arbetet som presenteras i denna rapport har finansierats med hjälp från: Arvsfonden, Gålöstiftelsen, Stiftelsen Marcus och Amalia Wallenbergs Minnesfond, Helge Ax:son Johnsons Stiftelse, Åhlen stiftelsen, B A Danelii Stiftelse och Forsgrenska Stiftelsen.

© Insamlingsstiftelsen Choice 2015

Författare: Mikaela Persson projektledare med ansvar för utvärderingen

Formgivning och illustrationer: Mikaela Persson

Stockholm 2015

Insamlingsstiftelsen Choice

Artillerigatan 6

114 51 Stockholm

Epost: info@stiftelsenchoice.se

Telefon: 070-795 71 98

www.stiftelsenchoice.se

Beställ rapporten kostnadsfritt via mail eller ladda ner den från stiftelsens hemsida.

LÄKARSTUDENTER STÄRKER UNGDOMAR MOT SKADLIGT BRUK AV ALKOHOL, NARKOTIKA OCH TOBAK

Utvärderingsrapport 2014

Insamlingsstiftelsen Choice

Innehåll

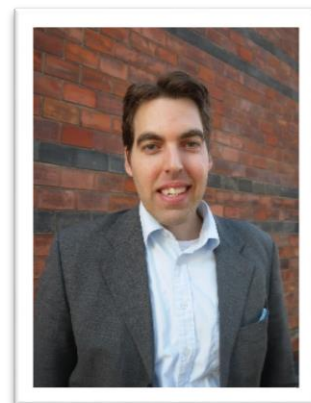
Förord	4
Introduktion	5
Sammanfattning.....	6
Alkohol-, narkotika- och tobaksbruk bland gymnasieungdomar	7
Alkoholkonsumtion och ungas hälsa	7
Narkotikabruk och ungas hälsa	8
Tobaksbruk och ungas hälsa.....	8
Förebyggande arbete mot ungdomars ANT-bruk.....	9
Utbildningsprogrammet TUTCH.....	10
Undervisningstillfälle 1	11
Undervisningstillfälle 2	12
Elevarbetet	12
Läkarstudenternas engagemang	13
Kvalitetssäkring av TUTCH.....	14
Om Utvärderingen.....	14
Datainsamling och Urval.....	14
Analys.....	15
Resultat	15
Ökad kunskap	15
Attitydpåverkan	16
Upplevelser av TUTCH.....	18
Slutsatser.....	19
Framåtblick: 2015	21
Referenser.....	22
Bilaga 1. Utvärderingsenkät	24
Tack till	26

Förord

Under 2014 har Insamlingsstiftelsen Choice expanderat verksamheten från Stockholm och Linköping till Uppsala, Örebro, Lund och Göteborg. Vi har även påbörjat uppstarten i Umeå vilket innebär att stiftelsen Choice nu finns i alla de städer som läkarprogrammet erbjuds. Detta är en viktig milstolpe för organisationen och vi är mycket glada över att både kunna nå ännu fler ungdomar med våra insatser och att vi nu kan erbjuda läkarstudenter vid alla läkarprogrammen i Sverige möjligheten till detta viktiga arbete under studietiden.

Under 2014 nåddes 91 klasser med Insamlingsstiftelsen Choices utbildningsprogram TUTCH, *Teens Understanding and Taking Control of Health*, det vill säga att drygt 2270 elever har deltagit i programmet. TUTCH syftar till att ungdomar tillsammans med läkarstudenter ska lära sig att förstå alkoholens, narkotikans och tobakens effekter på kroppen och genom ökad kunskap kunna ta aktiva beslut när det gäller deras egna ANT-bruk. Vi vill att ungdomar ska känna till riskerna med alkohol, narkotika och tobak för att själva kunna aktivt besluta om deras förhållningssätt till droger istället för att ryckas med av sociala påtryckningar till olika typer av bruk utan reflektion.

Det är mycket glädjande att ta del av elevernas reflektion kring TUTCH-programmet där det framgår att 88,9 procent anser att de efter deltagande i TUTCH-programmet kan fatta kunskapsbaserade beslut kring deras alkohol-, narkotika- och tobaksbruk och att det har väckts tankar hos 59 procent om deras egen kropp och ANT-bruk. Vi hoppas kunna stärka ännu fler unga under 2015 till att uppleva denna makt över sitt ställningstagande till droger med hjälp av de duktiga och engagerade läkarstudenterna som undervisar på skolorna.

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Robert Åkesson'.

Robert Åkesson

Grundare och VD, Insamlingsstiftelsen Choice

Introduktion

Under 2014 har verksamheten expanderats till sex av de sju städer i Sverige där läkarprogrammet finns; Stockholm, Linköping, Uppsala, Lund, Göteborg och Örebro. I alla dessa städer har läkarstudenter rekryterats och utbildats för att kunna undervisa med stiftelsens utbildningsprogram TUTCH, *Teens Understanding and Taking Control of Health*, i gymnasieskolor. Cirka 80 läkarstudenter har certifierats till att undervisa i gymnasieskolorna under året efter att ha utbildats i TUTCH-programmets upplägg, i alkohol-, narkotika- och tobakstoxikologi samt pedagogik. TUTCH-programmet har genomförts i 91 klasser och därmed nått ca 2270 elever. TUTCH-programmet har tillämpats både i klasser med olika praktiska inriktningar, teoretiska inriktningar, internationella klasser, klasser med elever med särskilda behov och klasser med utlandsfödda ungdomar som lär sig svenska. Insamlingsstiftelsen Choices insatser har under 2014 fått stor uppmärksamhet och VD Robert Åkesson har nominerats både till årets sociala entreprenör och årets förebyggare.

TUTCH-programmets mål är att eleverna ska få den kunskap och motivation de behöver för att själva kunna ta ställning och göra medvetna val kring sitt ANT-bruk och sin hälsa. Förhoppningen är därmed att minska alkoholens, narkotikans och tobakens betydelse i det sociala samspelet mellan ungdomar. För att vidareutveckla TUTCH för ett ännu mer effektivt preventionsarbete görs löpande utvärderingar av insatsen. I denna rapport presenteras utvärderingsresultaten från 2014.

Sammanfattning

Utvärderingen baseras på enkäter insamlade från elever efter genomförande av TUTCH-programmets tre delar; två undervisningstillfällen med läkarstudenter och ett efterföljande fördjupningsarbete. 821 enkäter samlades in från Stockholm, Uppsala och Linköping där flest undervisningar tog plats. Enkäterna analyserades med enkla frekvenstabeller. Inga skillnader i resultaten återfanns mellan kön, årskurs eller de olika städerna.

Av eleverna som deltagit i utvärderingen anger 96,3 % (n=791) att de tycker att det är viktigt att ha kunskap om ANT och deras påverkan på kroppen. Efter deltagande i TUTCH-programmet upplever 98,6 procent av eleverna att de fullständigt eller till viss del har lärt sig om ANT och dess påverkan på kroppen och 88,9 procent anser att de kan fatta kunskapsbaserade beslut kring sitt alkohol-, narkotika- och tobaksbruk. Det har dessutom väckts tankar hos 59 % av eleverna om deras egna kroppar och ANT-bruk. Detta har resulterat i fortsatt ställningstagande mot ANT bland många ungdomar och 26,1 % anger minskad lust att prova eller bruka alkohol, 51,3 % anger minskad lust att prova eller bruka narkotika och 49,4 % anger minskad lust att prova eller bruka tobak.

Eleverna tycker genomgående att det är bra att det är just läkarstudenter som håller i undervisningen då de är nära eleverna i ålder så de förstår varandras sociala verklighet men samtidigt är läkarstudenterna kunniga och trovärdiga avsändare för informationen. Eleverna tycker att utlärningsmetoden är intressant och de uppskattar framför allt att de själva får agera läkare och diagnostisera exempel på verkliga patientfall med hjälp av deras nyvunna kunskap.

Alkohol-, narkotika- och tobaksbruk bland gymnasieungdomar

Sjukdomsördan bland ungdomar i Sverige domineras av skador, för tidig död på grund av bland annat suicid samt utav mental ohälsa. Alkohol, narkotika och tobak (ANT) är stora bidragande faktorer till denna sjukdomsbild. Enligt CANs årliga undersökning om skolelevers drogvanor har 79 % av gymnasieelever i årskurs 2 druckit alkohol under de senaste 12 månaderna, ca 28 % röker och 14 % av tjejer respektive 20 % av killar har brukat narkotika (CAN, 2014). Alkoholkonsumtionen bland unga har minskat sedan början av 2000-talet liksom rökningen bland killar, dock ökar andelen tjejer som röker. Narkotikabruket bland ungdomar på gymnasiet ökar också.

Alkoholkonsumtion och ungas hälsa

Det har sedan 2006 funnits en minskande trend gällande alkoholkonsumtion bland unga, i tvåan på gymnasiet minskar andelen högkonsumenter¹ som 2014 var 4,4 %, riskkonsumenter² var 12,0 % och intensivkonsumenter³ var 11,1 % enligt undersökningar från CAN (2014). Trots nedåtgående trender rapporterar 76 % av killarna i tvåan på gymnasiet och 82 % av tjejerna att de druckit alkohol de senaste 12 månaderna (CAN, 2014).

Alkohol kan orsaka skador på individen på tre olika sätt – toxiska effekter på kroppens organ, intoxication som leder till försämrat omdöme, vakenhet, kognition och beteende samt genom beroende genom vilket individens beteende ändras långsiktigt (WHO, 2014). Alkoholkonsumtion är starkt kopplat till ökade risker för oskyddat sex, våld, trafikolyckor, svårigheter i skolan, sociala och psykologiska problem och i värsta fall självmord (FHI, 2013). De vanligaste självrapporterade negativa konsekvenserna av alkoholkonsumtion bland eleverna i tvåan på gymnasiet är att ha råkat i gräl vilket 29,5% rapporterar, att ha förstört saker eller kläder som 29,4% rapporterar och att ha haft oskyddat sex som 27,2 % rapporterar (CAN, 2014). Detta pekar på att ungdomar till störst del skadas av alkohol på akut vis under intoxication. Dock är det viktigt att inse kopplingen till framtida risk av bruk så som beroende och skador på organen.

Tidig alkoholdebut och hög alkoholkonsumtion bland ungdomar kan skada den emotionella, kognitiva, sociala och fysiska utvecklingen av hjärnan (Crews, He & Hodge, 2007 i FHI, 2013). En tidig alkoholdebut är dessutom kopplad till ökad risk för berusningsdrickande och

---

¹ Högkonsument definieras av CAN som: "dem som genomsnittligt dricker motsvarande minst 14 standardglas (pojkar) respektive 9 standardglas (flickor) per vecka. Detta motsvarar cirka 168 gram respektive". (CAN, 2014 s. 38)

² Riskkonsument definieras av CAN som "elever som uppgett sådan högkonsumtion och/eller att de intensivkonsumerat en gång i månaden eller oftare" (CAN, 2014 s.36)

³ Intensivkonsument definieras av CAN som en som "intar stora mängder alkohol motsvarande minst en flaska vin (eller ungefärlig motsvarande mängd ren alkohol i andra drycker) vid ett och samma tillfälle." (CAN, 2014 s. 35)

högre alkoholkonsumtion även i vuxen ålder (Eliassen m.fl., 2009). På sikt kan riskkonsumtion av alkohol leda till allvarliga sjukdomar såsom hjärt-kärlsjukdomar, leversjukdomar, psykisk ohälsa och neurologiska besvär (Pellmer & Wramner, 2009).

Narkotikabruk och ungas hälsa

Enligt 2014s undersökning av skolelevers drogvanor av CAN (2014) är det ca 20 % av killarna och 14 % av tjejerna i tvåan på gymnasiet som har testat eller brukat narkotika någon gång. Socialstyrelsen framhåller att ett ökat narkotikabruk även ökar hälso-skillnader mellan könen (Socialstyrelsen, 2013). CANs undersökning visar även att 12 % av eleverna provat eller brukar narkotika de senaste 12 månaderna.

Narkotika upplevs som lättillgänglig bland unga och ibland elever i tvåan på gymnasiet har 36 % blivit erbjudna narkotika och 27 % anger att om de ville skulle de kunna få tag på cannabis inom 24 timmar (CAN, 2014). Vanligaste sättet att få tag på narkotika anges vara via pojk-/flickvänner eller kompisar följt av någon annan bekant eller en langare, endast 3 % angav att de införskaffat droger via internet i CANs undersökning av Skolelevers drogvanor 2014.

Den vanligaste drogen unga använder sig av är cannabis följt av spice. Då cannabis som är fettlösligt lagras i hjärnan är denna drog särskilt riskfylld för unga vars hjärnor är under utveckling (FHI,2013). Typiska hälsokonsekvenser av cannabis-bruk är påverkan på kognition och orsakar inlärningssvårigheter, försämrat korttidsminne och depression (Drugsmart, 2014). Cannabisbruk bland unga ökar därmed risken för sämre skolprestation och psykisk ohälsa. Spice och andra rök-mixar som avser efterlikna cannabis har blivit vanligare bland unga det senaste året och över 300 fall av överdoser har rapporterats (Personne, Pettersen & Westerbergh, 2014). Dessa droger är ofta mer potenta än cannabis, därmed riskerar brukare av dessa droger att överdosera även med små doser av drogen. Dessutom är mixarna uppbyggda av olika substanser vilket gör deras effekter oförutsägbara och kan kopplas både till njursvikt, hjärtinfarkt och leverskador (Drugsmart, 2014). Unga är särskilt sårbara till samtlig narkotika på grund av hjärnans pågående utveckling och löper förhöjd risk att drabbas av olika psykiska problem kopplade till narkotikabruk (FHI, 2013).

Tobaksbruk och ungas hälsa

Trenderna gällande rökning har tidigare indikerat att tjejer röker till större utsträckning än killar i tvåan på gymnasiet. Enligt CANs mätning 2014 har denna könsskillnad försvunnit och 28 % av killarna och 29 % av tjejerna anger att de rökt någon gång det senaste året och fortfarande gör det. Killar rapporterar dessutom till större utsträckning än tjejer att de snusar eller har provat e-cigarett (22 % av killar i tvåan på gymnasiet snusar jämfört med 4 % av tjejerna respektive 26 % jämfört med 21 % har provat e-cigarett) (CAN, 2014). Det

tobaksbruk som störst andel gymnasieelever har testat är vattenpipa som 49 % av killarna och 45 % av tjejerna anger att ha testat (CAN, 2014).

Unga är en kritisk målgrupp för preventiva insatser då forskning har visat att de som börjar röka i tonåren löper en tre-dubblad risk jämfört med icke-rökare att dö i förtid (Tobaksfakta, 2011). I Sverige är 12000 dödsfall orsakade av tobak varje år (Socialstyrelsen, 2014). Några av de negativa hälsokonsekvenser som tobak medför är cancer i exempelvis lungor och urinblåsa, hjärt-och kärlsjukdomar, benskörhet, stroke, magsår och KOL (Kronisk obstruktiv lungsjukdom (Tobaksfakta, 2011).

Unga löper större risk av att utveckla nikotinberoende än vuxna då det krävs mindre doser för unga än för vuxna för att bli beroende (Rubinstein et al., 2011). Forskning har visat att de som börjar röka tidigt har en ökad risk för nikotinberoende även i vuxen ålder, dessutom kan nikotin orsaka långtids förändringar i hjärnan vilka försämrar inlärningsförmåga, minne och humör (Slotkin, 2002)

Förebyggande arbete mot ungdomars ANT-bruk

Skadligt ANT-bruk bland unga går till stor utsträckning att förebygga. De flesta ungdomar vet att ANT är skadligt, men få vet varför. Ungdomar bör stärkas till att själva ta kontroll över sin hälsa genom förståelse över dessa riskfaktorer.

Det finns ett stort politiskt engagemang till att förebygga ANT-bruk bland unga i Sverige. I målområde elva i folkhälsopolitikens styrdokument har riksdag och regering beslutat att arbeta för ett samhälle fritt från narkotika och dopning samt för ett minskat bruk av alkohol och tobak (Prop. 2007/08:110).

För att förebygga de negativa hälsokonsekvenser som ANT-bruk medför riktas många interventioner till barn och unga. Genom riktat arbete till unga kan debutåldern för ANT-bruk skjutas upp och genom påverkan på ungas attityder till ANT kan dessa substansers roll i det sociala samspelet mellan unga och vuxna minskas. För att nå barn och unga med hälsofrämjande och ANT-förebyggande insatser har regeringen lyft fram skolan som en viktig arena (Regeringskansliet, 2010). Den samlade strategin för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken som fastställdes 2011 innefattar prioriterade mål mot att implementera insatser och metoder riktade särskilt till att främja hälsan bland barn och unga (Socialdepartementet, 2011).

Viktigt är att använda evidensbaserade metoder vid ANT-förebyggande insatser för att uppnå god effekt. TUTCH-programmet som Insamlingsstiftelsen Choice arbetar med är baserat på moment utifrån den evidens som finns. Ett sådant moment är att undervisningen strävar efter att skapa engagemang och delaktighet hos eleverna vilket Skolverket (2013) påvisat vara en framgångsfaktor för preventiva insatser i skolan. Ett annat är det teoretiska ramverk

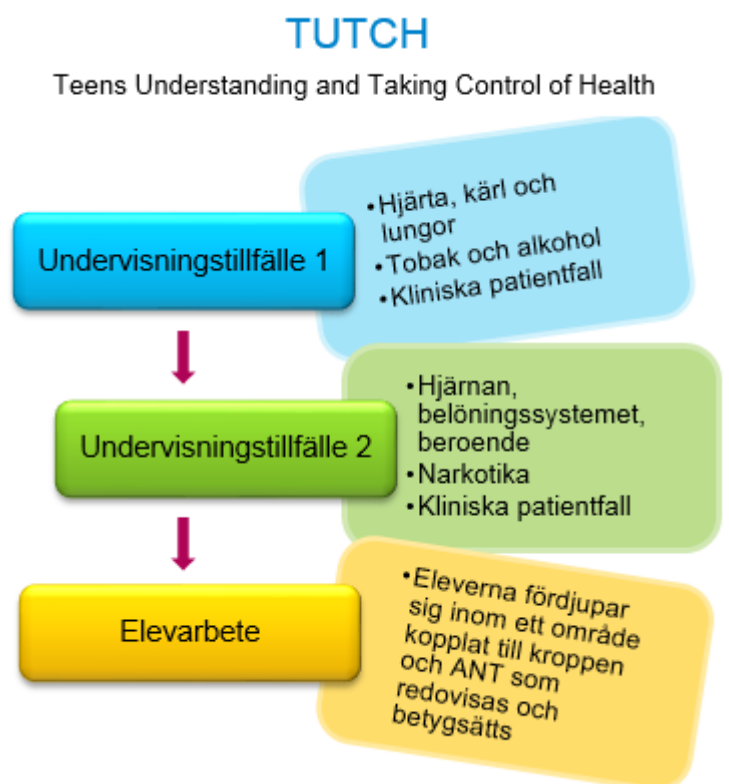
varefter TUTCH-programmet är uppbyggt som framhåller både riskfaktorer, skyddsfaktorer och utgå från de normer kring ANT-bruk och sociala kontext som målgruppen tillhör. Enligt Pape och kollegor är skolelevs ”kunskap” och föreställningar om ANT ofta felaktiga (Skolverket, 2013). Många ungdomar lever exempelvis med föreställningar om att Spice är ofarligt då drogen inte är olaglig och den liknar cannabis vilket felaktigt uppfattas som en drog utan skadeverkningar på kroppen efter själva ruset.

Skolverket poängterar att utbildningsmaterial bör vara vetenskapligt förankrat, kunskapshöjande och anpassat till elevernas sociala kontext, mognad och ålder (Skolverket, 2013). Även den kanal genom vilken en insats implementeras är av betydelse (Skolverket, 2013). Då det är läkarstudenter som förmedlar informationen i TUTCH-programmet är denna kanal både trovärdig, intressant och är enkel för gymnasieeleverna att relatera till då de ofta är nära läkarstudenterna i ålder. Att eleverna medverkar aktivt i lärandet och att de ges chansen att lära sig av varandra har också visats leda till starkare effekter av förebyggande insatser (Skolverket, 2013).

Utbildningsprogrammet TUTCH

TUTCH, *Teens Understanding and Taking Control of Health*, är Insamlingsstiftelsen Choices utbildningsprogram där läkarstudenter arbetar med att förebygga skadligt bruk av alkohol, narkotika och tobak bland skolungdomar. Detta görs genom att läkarstudenter undervisar gymnasieelever kring människokroppen och hur den påverkas av ANT. Utbildningen syftar till att eleverna ska erhålla den kunskap och motivation de behöver för att genom aktiva, välgrundade beslut kunna påverka sina egna vanor och beteenden. Därtill ska eleverna reflektera över sina attityder och ställningstaganden kring alkohol, narkotika och tobak för att kunna förebygga eventuell framtida ohälsa orsakad av ANT-användning. Viktigast av allt är att väcka elevernas intresse kring frågor som rör kroppen som funktionell enhet och hur man genom aktiva beslut kan påverka risken för framtida ohälsa.

TUTCH är ett tredelat program uppgjort av två undervisningstillfällen som hålls tillsammans av två läkarstudenter och ett efterföljande grupparbete som eleverna själva gör. TUTCH är unikt då det grundas på att ungdomar utbildar andra ungdomar (läkarstudenter utbildar gymnasieelever). Läkarstudenterna är unga experter som har god förståelse för elevernas sociala kontext och föreställningar om ANT vilket gör dem till förstående och tillförlitliga informationskanaler till eleverna. TUTCH-programmet är också unikt i att inte predika moral eller skrämpropaganda utan endast förmedla medicinsk vetenskap och låta eleverna själva ta komma till insikt och ta ställning till ANT.

Fokus är på att förklara *hur* ANT påverkar kroppen och leder till ohälsa och inte *att* det gör det, eftersom eleverna i många fall redan fått höra att ANT är farligt men inte vet varför.

TUTCH är utformat efter evidensbaserade metoder för hälsofrämjande insatser i skolan samt flera befintliga gymnasiekursers lärandemål. TUTCH-programmet tillämpas enkelt inom ramen för ordinarie undervisning i exempelvis naturkunskap, biologi eller idrott och hälsa. Som exempel på evidensbaserade metoder har utbildningsinsatser där elever lär av varandra dokumenterad god effekt (Skolverket, 2013), vilket är en viktig komponent i TUTCH, där både eleverna lär sig både av läkarstudenter och sedan av varandra när de redovisar sina fördjupningsarbeten. Att elever själva får jobba och delta aktivt i lärandet har också bevisats öka tillgodogörande av kunskap (Skolverket, 2013). Informationen som är anpassad till elevernas kunskapsnivå samt sociala kontext med hänsyn till sociala normer gör att eleverna tar emot insatser bättre (Skolverket, 2013). Detta är centrala grundstenar i TUTCH-programmet.

Undervisningstillfälle 1

På en och en halv timme ger läkarstudenterna gymnasieklassen en "crash course" i läkarprogrammet, det vill säga att de sammanfattar läkarprogrammets grundläggande innehåll för eleverna och rustar dem i grundläggande medicinsk kunskap. Vid detta tillfälle läggs stor fokus på hjärtats-, kärlens- och lungornas anatomi och fysiologi. Hur dessa livsnödvändiga organ påverkas av tobak och alkohol tas upp och illustreras med verkliga patientfall och uppkomsten av sjukdomar kopplade till alkohol och tobak förklaras. Exempelvis förklarar läkarstudenterna hur cigarettroken och dess gifter frigörs i blodet via lungorna och hur gifterna irriterar kärlväggarna vilket bidrar till åderförkalkning och ökad risk för proppar. Genom att förklara hur kroppen fungerar och hur sårbar den är till irriterande ämnen som alkohol och tobak får eleverna insikt i hur egenvalda beteenden påverkar hälsan.

Mot slutet av undervisningstillfället presenteras patientfall för eleverna som de själva får diagnostisera. De får själva beskriva de bakomliggande processerna till patientens sjukdomstillstånd baserat på vad de lärt sig under lektionen. Eleverna får alltså agera läkare!

Undervisningstillfälle 2

Samma två läkarstudenter återvänder till klassen snart efter undervisningstillfälle 1 med nästa undervisningsdel. Även undervisningstillfälle 2 är en och en halvtimme lång. Detta tillfälle fokuseras kring hjärnan, belöningssystemet, beroende och narkotika.

Läkarstudenterna förklarar hur beroende uppstår och hur kroppen utöver beroendet påverkas av olika typer av narkotika som hur opiater exempelvis påverkar andningscentrum och amfetamin orsakar högt blodtryck. Då cannabis är den vanligaste typen av narkotika bland ungdomar diskuteras denna drog mest ingående. Då undervisningen till stor grad formas utefter elevernas egna frågor får eleverna svar på de frågor som känns mest relevanta för dem själva och deras kontext – exempelvis frågor många om Spice. Undervisningstillfälle 2 avslutas med patientfall där eleverna får agera läkare och diagnostisera narkotikarelaterade sjukdomsfall. Med hjälp av den kunskap de tagit del av i båda undervisningstillfällena lyckas eleverna diagnostisera både sjukdomstillstånd och identifiera den bakomliggande drogen.

Elevarbetet

Syftet med arbetet är att ge eleverna möjlighet att fördjupa sig inom något område kopplat till kroppen och ANT som de tycker är särskilt intressant. Arbetet ska kännas relevant för eleverna själva och förhoppningsvis leda till vidare reflektion och ställningstagande mot droger. Det kan handla om något som läkarstudenterna berörde eller någonting som läkarstudenterna inte tagit upp som en djupdykning i en specifik drog. Det viktiga är att det är en aspekt på människokroppen och ANT som eleverna själva är intresserade av och som de är nyfikna på att lära sig mer om. Eleverna är fria att bestämma vad de vill arbeta och i samråd med läraren sätts en tidsram för arbetet. Arbetet redovisas sedan för resten av klassen så att eleverna får chansen att lära sig av varandras arbeten.

Läkarstudenternas engagemang

TUTCH-programmet tillämpas av drivna och ambitiösa läkarstudenter som Tove.

"Jag heter Tove, är 20 år och går tredje terminen på läkarprogrammet på Karolinska Institutet. De flesta av livets lediga stunder ägnar jag åt att springa, cykla och hänga med vänner.

Läkarutbildningen är för mig en elva terminer lång överlevnad genom tentaångest och en slags, om än oerhört spännande, faktaspäckad hjärntortyr – som jag står ut med för att få ägna resten av mitt liv åt att kombinera de två saker som gjorde att jag överhuvudtaget sökte utbildningen: fascinationen för hur kroppen fungerar, och det fantastiska i att få möta nya människor.

Med Insamlingsstiftelsen Choice blev dessa två pusselbitar verklighet avsevärt många terminer tidigare än vad jag hade tänkt mig. Resan med stiftelsen började under tredje KI-terminens inledning, och jag har inte för en sekund ångrat den ansökan som gjorde att jag nu får chansen att vara en del av det som stiftelsen Choice erbjuder – både ur perspektivet personlig utveckling, men inte minst för att det faktiskt känns som att det vi gör faktiskt gör skillnad. En klok man sa en gång att nyckeln till rikedom går genom att hitta ett jobb som du skulle genomföra även om du inte fick betalt. Om han har rätt så kan jag vara en av världens rikaste människor."

Kvalitetssäkring av TUTCH

För att säkerställa kvalitén och standardiseringen av TUTCH-programmets kärninnehåll görs en kontinuerlig utvärdering av insatsen. Läkarstudenternas undervisningar formas till stor del av elevernas frågor och diskussioner dock ska varje klass garanteras att de tar del av samma preventiva insats. Detta görs med hjälp av en checklista för varje undervisningstillfälle med obligatoriska moment som inkluderas i lektionen. Checklistan kan fyllas i av lärare eller en närvarande representant från Stiftelsen Choice.

TUTCH baseras på medicinsk vetenskap och nya rön och forskningsartiklar bevakas av sakkunniga på Stiftelsen Choice samt av de engagerade läkarstudenterna. Nytt material och forskning delas på stiftelsens internweb så att läkarstudenterna är uppdaterade.

Målet med TUTCH är att ge eleverna den kunskap och motivation de behöver för att själva kunna ta ställning och göra medvetna val kring sitt ANT-bruk och sin hälsa. Förhoppningen är därmed att minska alkoholens, narkotikans och tobakens betydelse i det sociala samspelet mellan ungdomar. För att mäta kunskapshöjande effekter, huruvida TUTCH hjälper eleverna till att kunna fatta kunskapsbaserade beslut kring sitt ANT-bruk och attitydpåverkan tillämpas en utvärderingsenkät riktad till eleverna i samtliga klasser som genomför TUTCH-programmet. Utvärderingsenkäten fylls frivilligt i av eleverna direkt efter redovisning av elevarbetena i deras klass.

Om Utvärderingen

Utvärdering syftar även till att undersöka om TUTCH har haft en kunskapshöjande effekt hos de eleverna som tagit del av utbildningen. Resultatet ligger dessutom till grund för förbättringar av TUTCH-programmets innehåll och genomförande. Utvärderingen görs genom en enkätundersökning. Utvärderingsenkäten är framtagen av Insamlingsstiftelsen Choice (se bilaga 2) och avser samla in elevernas upplevelser av TUTCH och om den hjälper eleverna till att själva kunna fatta kunskapsbaserade val kring sitt ANT-bruk och om den påverkat elevernas attityder till ANT.

Datainsamling och Urval

När en klass genomfört TUTCH-programmets alla tre delar, delas en frivillig enkät ut i klassen till eleverna av ansvarig lärare eller närvarande representant från Insamlingsstiftelsen Choice.

Insamlingsstiftelsen Choice tillämpade undervisningsinsatser i Stockholm, Uppsala, Linköping och Göteborg under 2014. Samtliga klasser som genomfört TUTCH-programmets uppmanas att besvara utvärderingsenkäten. Klasserna som deltog i programmet i Göteborg hann inte avsluta elevarbetena före årsskiftet och är därför inte inkluderade i resultatet. I Uppsala besvarade 6 klasser enkäten, i Linköping svarade 16 klasser och i Stockholm svarade

22 klasser. Totalt samlades 821 enkäter in. Lika representation av årskurserna 1, 2 och 3 på gymnasiet förekommer bland respondenterna.

Analys

Insamlade enkäter kodas och analyseras med frekvenstabeller. Inga skillnader mellan killar och tjejers svar förekommer, inte heller mellan olika årskurser därför presenteras resultaten utan uppdelning på kön och årskurs.

Resultat

Resultatet presenteras i andel (%) elever för att underlätta jämförelser med utvärderingar från andra terminer och år, samt i absoluta tal (n). 38 procent (n=311) av respondenterna är killar, 60 procent är tjejer (n=488), och två procent anger att de anledning kille/tjej inte passar för dem (n=15), bland de 821 respondenterna var det tio som inte angav något kön.

Ökad kunskap

Eleverna har i stor utsträckning lärt sig hur kroppen påverkas av alkohol, narkotika och tobak. Bland eleverna är det 36,8 procent (n=302) som anger att de fullständigt lärt sig hur kroppen påverkas av ANT, 61,8 procent (n=507) anger att de motsvarande lärt sig detta till viss del, endast tre elever anger att denne inte lärt sig detta. Detta innebär att efter deltagande i TUTCH-programmet upplever 98,6 procent av eleverna att de fullständigt eller till viss del har lärt sig om ANT och dess påverkan på kroppen. Graden till vilken denna nyvunna kunskap bidrar till att ungdomar känner att de känner till tillräckligt om ANT och hur de påverkar kroppen visas i tabell 1.

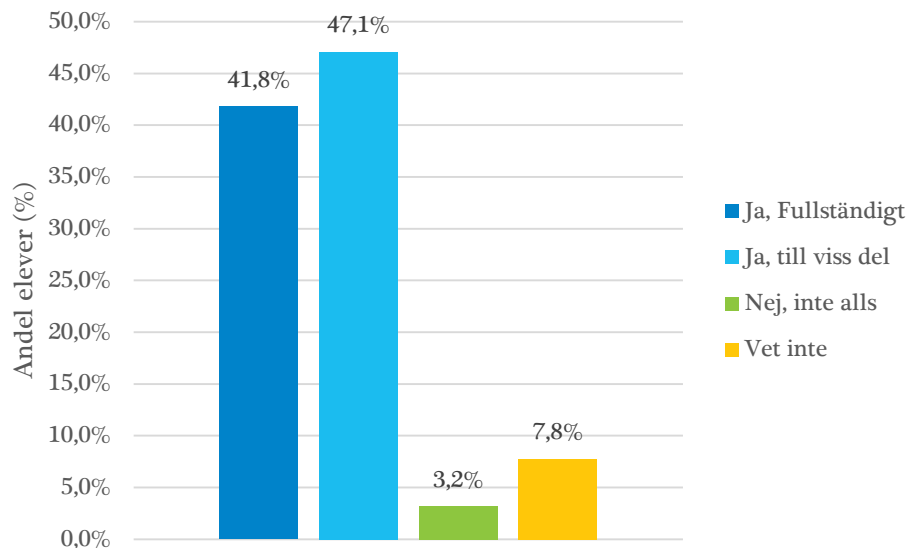
Tabell 1. Andel elever som anser att de vet allt de behöver veta om ANT och dess påverkan på kroppen efter TUTCH (n=821)

	Alkohol	Narkotika	Tobak
Ja, fullständigt	45,7 % (372)	31,9% (259)	43,1% (350)
Ja, till viss del	52,1 % (424)	62,8% (510)	53,0% (430)
Nej, inte alls	0,7 % (6)	3,2% (26)	2,1% (17)
Vet inte	1,5 % (12)	2,1% (17)	1,8% (15)

Enligt tabell 1 är det endast 0,7 procent av eleverna som efter deltagande i TUTCH inte känner att de har tillräcklig information om alkoholens påverkan på kroppen känner att de vet det som de behöver veta om alkoholens påverkan på kroppen respektive 3,2 procent om narkotikans påverkan och 2,1 procent om tobakens påverkan. Detta indikerar att den upplevda kunskapsnivån kring ANT och kroppen bland eleverna är mycket hög. Huruvida

eleverna känner att de kan applicera den kunskap de lärt sig till sina egna ställningstaganden kring ANT visas i Figur 1. Sammanlagt är det 88,9 procent som anser att de till viss del eller fullständigt kan fatta kunskapsbaserade beslut kring deras ANT-bruk efter deltagande i TUTCH-programmet.

Figur 1. Andel elever som med hjälp av TUTCH känner att de kan fatta kunskapsbaserade val kring sitt eget ANT-bruk (n=806).

Flera elever rapporterar att läkarstudenternas egna berättelser och exempel från vården konkretiserar informationen och gör den både intressant och lättare att ta till sig. Att eleverna själva får lösa exempel på patientfall under undervisningen rapporteras både som roligt och ett bra sätt att se till att alla har förstått informationen och kan tillämpa den på verkliga situationer.

"De [läkarstudenterna] mötte oss på vår nivå och gav tydliga exempel som vi kan relatera kring." - Elev

"Hon [läkarstudenten] presenterade olika moment genom att ta exempel från olika tv-serier t.ex. Greys Anatomy vilket var enkelt att relatera till." - Elev

Attitydpåverkan

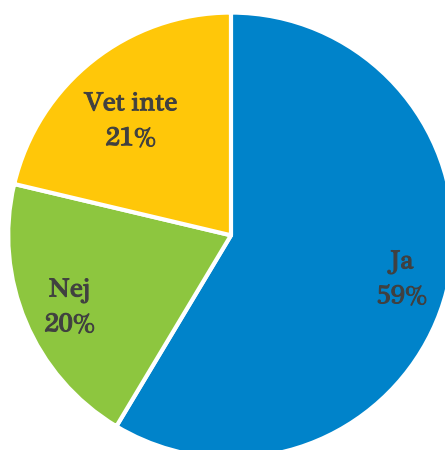
Av eleverna anger 96,3 % (n=791) att de tycker att det är viktigt att ha kunskap om ANT och deras påverkan på kroppen. Många elever redogör också för vikten av att få ta del av denna kunskap just i deras ålder då tillgängligheten av ANT ökar på gymnasiet jämfört med på grundskolan. Flera elever anger också att kunskap om ANT är viktigt särskilt bland dom ungdomar som brukar ANT regelbundet.

"Man borde få den här undervisningen på det i gymnasiet, för att när de tar droger gör de det för att andra gör, de vet inte hur det påverkar de." - Elev

"Bra ide! Bra att de är unga, då tar fler till sig det dom säger. Bra tidpunkt - slutet av gymnasiet då fler har testat/ kommit i kontakt med olika substanser." - Elev

I figur 2 visas andelen elever som anger att TUTCH-programmet har väckt tankar hos dem kring deras egen kropp och ANT. Tankar som väcks hos eleverna om deras egen kropp och ANT-bruk indikerar att tidigare eventuellt bruk har skett utan reflektion kring de hälsokonsekvenser som läkarstudenterna förklarar. Väcka tankar kan också indikera möjliga attitydförändringar till ANT då riskerna med ANT-bruk omvärderas.

"Det var jätteintressant och viktig information som jag inte visste innan som påverkade mig och min syn på ANT." - Elev

Figur 2. Andel elever som anger att TUTCH har väckt tankar hos dem kring deras egen kropp och ANT (n=807).

Utvärderingsenkäterna visar även på att TUTCH har bidragit till minskad lust till att prova eller bruka narkotika och tobak bland hälften av eleverna som deltog samt hos en dryg fjärdedel för alkohol.

Tabell 2. Andel elever (%) som upplever förändrad lust att bruka ANT efter TUTCH (n=805).

	Alkohol	Narkotika	Tobak
Ja, mer lust	3,5% (28)	3,7% (30)	2,1% (17)
Nej, Mindre lust	26,1% (210)	51,3% (413)	49,4% (398)
Oförändrat	65,0% (523)	40,2% (324)	43,2% (348)
Vet inte	5,5% (44)	4,7% (38)	5,2% (42)

Många elever redogör för ett tidigare ställningstagande mot narkotika- och tobaksbruk vilket kan förklara den stora andelen elever med oförändrad lust till dessa droger. Alkohol är den drogen som flest elever har oförändrad lust till att prova eller bruka. Alkohol är idag den drog som är mest socialt accepterad bland både ungdomar och vuxna. Att påverka och förändra attityder kopplade till alkoholkonsumtion kan därmed vara svårare än attityder kopplade till tobak och narkotika. Den ökade lusten som anges till att bruka både alkohol, narkotika och tobak kan bero på en höjd nyfikenhet kring substanserna men som dock inte nödvändigtvis innebär på en ökad tendens till att prova eller bruka alkohol, narkotika eller tobak. En del enkäter har skämtsamma kommentarer och teckningar, flera av respondenterna som anger ökad lust tillhör denna grupp respondenter.

Enligt fler elevers kommentarer har undervisningen lett till diskussioner mellan vänner och flera påpekar att de påverkat deras egen syn på ANT-bruk.

"Jag tyckte föreläsningarna var bra, de berättade om ett nött ämne, men på lite nya sätt, och i diskussioner med klasskompisar efteråt verkade det som att de flesta blev påverkade av dess innehåll, tack!" - Elev

"Bra info att ge till elever, tror att fler tänker till i framtiden!" - Elev

Upplevelser av TUTCH

Eleverna tycker genomgående att det är bra att det är just läkarstudenter som håller i undervisningarna. 57,6% (n=471) av eleverna anger att de tycker att det är mycket bra att det är just läkarstudenter som håller i undervisningen, 36,2 procent (n=297) tycker att det är bra, endast 6 elever angav att de tycker att det var dåligt eller mycket dåligt att det var läkarstudenter som höll i undervisningen och 5,7 procent (n=47) tycker varken att det är bra eller dåligt.

"Det kändes bra att det var en läkarstudent, någon som var lite yngre, men samtidigt visste vad hon höll på med" - Elev

"Läkarstudenterna var unga och sköna och fick pga. det uppmärksamhet. Dom var som en fresh fläkt." - Elev

"Bra presentation! Inget dömande utan de var ärliga och sa som det var! De fick en att tänka till." - Elev

Nästan alla elever, 90,7 procent (n=729) rekommenderar att fler gymnasieklasser ska få ta del av TUTCH.

"Vi bör ha detta oftare! Det var lärorikt och vi alla kommer ha nytta av den information vi fick ta del av" – Elev

"Tack för upplevelsen och lärdomen! Absolut något alla borde få möjlighet att ta del av. :)" – Elev

Det som eleverna uppger vara särskilt bra med TUTCH är att läkarstudenterna är unga och att de därför kan relatera till varandras sociala verklighet. Eleverna uppger att det blir mer intressant att lyssna på någon som är ung då de känner att de exempelvis har samma humor och talar samma språk. Att läkarstudenterna har expertkompetens om kroppen och om ANT gör dem dessutom trovärdiga och tillförlitliga.

"Bara att det var personer närmre ens egen ålder gjorde att det blev roligare. Samma humor och förstående." – Elev

"Väldigt viktig information för samtliga ungdomar att ta del av! Det här räddar liv! Dock, tycker jag att föreläsarna kan vara mer engagerade i sitt framförande. Mer energi!" – Elev

Det som framhålls som möjliga förbättringsåtgärder av eleverna är en mer varierad presentationsteknik med exempelvis fler videoklipp och debatter. Eleverna vill också ta del av mer statistik kopplat till ANT-bruk och relaterade sjukdomar.

Elevarbetet skattas som ett bra sätt för eleverna att själva ta reda på mer om olika droger och hur de påverkar kroppen och att ta upp droger som inte hunnits ta upp av läkarstudenterna under undervisningen som specifika nättdroger eller ovanliga droger.

Slutsatser

Det framgår tydligt att gymnasieelever tycker att det är viktigt för dem att ha kunskap om hur kroppen påverkas av ANT då 96,3 procent av respondenterna anger detta. Detta tyder på att utöver det kända behovet av ANT-prevention i denna målgrupp själva identifierar behöver och nyttan av vetenskapliga förklaringar om hur ANT kan påverka deras kroppar och medföra risker för ohälsa. Det är dessutom 59 procent av eleverna som anger att deltagande i TUTCH-programmet har lett till att det väckts tankar hos dem själva om deras egen kropp och ANT-bruk. Detta indikerar att TUTCH-programmet på ett framgångsrikt sätt stimulerar elever till att granska och reflektera kring deras egna attityder, inställningar och förhållningssätt till ANT.

Bland deltagareleverna är det 88,9 procent som anser att de till viss del eller fullständigt kan fatta kunskapsbaserade beslut kring deras ANT-bruk efter deltagande i TUTCH-programmet. Detta indikerar att TUTCH-programmet ger eleverna de verktyg de behöver för att kunna

fatta kunskapsbaserade beslut angående deras ANT-bruk. TUTCH-programmet har också orsakat minskad lust till att prova eller bruka alkohol bland 26,1 procent av eleverna, minskad lust till att prova eller bruka narkotika bland 51,3 procent respektive 49,4 procent till tobak.

Enligt denna utvärdering fyller TUTCH dess mål både att öka kunskapen bland ungdomar om hur kroppen påverkas av ANT och påverkar elevernas attityder till ANT. Då TUTCH tillämpas i gymnasiets ordinarie kurser är kunskapshöjande och attitydpåverkan rimliga mål för insatsen (Skolverket, 2013). Kunskap och attitydpåverkan är två viktiga första steg mot möjliga långsiktiga beteendeförändringar. För att bedöma vidmakthållandet av insatsens effekter krävs senare uppföljningar.

Resultatet visar även att TUTCH är anpassad till elevernas kunskapsnivå och sociala kontext eftersom utvärderingsresultaten inte skiljer sig varken mellan könen eller olika årskurser på gymnasiet, inte heller finns några tydliga skillnader i resultaten mellan de olika deltagarstäderna. För ännu högre kunskapshöjande och attitydpåverkande effekter tas elevernas önskemål om en mer varierad undervisningsmetodik med videoklipp och fler aktiviteter som debatter. Mer statistik kan också inkluderas i materialets innehåll.

I kommande utvärderingar kan före och efter mätningar av kunskap och attityder till ANT göras för att konkretisera effekternas utsträckning.

Framåtblick: 2015

Verksamhetens mål för 2015 är att nå fler unga med TUTCH-programmet och stärka fler till att själva uppleva att de kan fatta kunskapsbaserade beslut kring deras ANT-bruk. För att göra detta på bästa sätt revideras TUTCH-handboken efter årets kvalitetssäkring innefattande fler pedagogiska tips till undervisarna, alternativa presentationsinslag som videoklipp som kan inkluderas i vissa förklaringar samt statistik om bruk och skadeverkningar vilket eleverna efterfrågar.

Insamlingsstiftelsen Choice kommer även att arbeta för att etablera verksamheten vidare i Örebro, Lund, Göteborg och Umeå varifrån läkarstudenter redan har rekryterats och utbildats. TUTCH-programmet kommer att implementeras till större utsträckning i dessa städer med start under våren 2015.

TUTCH-programmet kommer att utvärderas i större skala för att konkretisera de kunskapshöjande effekter och attitydförändringar som denna utvärderingsrapport indikerar. Detta kommer att göras genom före- och efter mätningar med hjälp av enkäter till eleverna i deltagarklasserna under våren 2015 innehållande kunskaps- och attitydfrågor om ANT. Kontrollklasser kommer också att användas för att kunna säkert tillskriva möjliga fynd till TUTCH-programmet. En eftermätning under höstterminen i deltagarklasserna kommer också att göras för att mäta vidmakthållande av möjliga kunskaps- och attitydförändringar.

TUTCH-programmet kommer även att anpassas till grundskolans läroplan och pedagogik. Detta kommer att göras med hjälp av pedagoger från grundskolan och läkarstudenter med stor erfarenhet av TUTCH.

Referenser

- Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning. (2014). Skolelevers drogvanor. CAN rapport 146. Tillgänglig: <http://can.se/contentassets/7c8611100de9446fae9ff5c10a14e9e3/skolelevers-drogvanor-2014.pdf>. [Hämtad 2015-01-08].
- Drugsmart. (2014). Drugsmart faktasidor. Tillgänglig: <http://www.drugsmart.com/fakta/>. [Hämtad: 2014-12-09].
- Eliassen, M., Kjær, S. K., Munk, C., Nygård, M., Sparén, P., Tryggvadottir, L., Liaw, K-L., Grønæk, M. (2009). The relationship between age at drinking onset and subsequent binge drinking among women. *European Journal of Public Health, 19*, (N4); 378-382.
- Personne M., Westerbergh J. & Hammer-Pettersen L. (2014). »Spice« - syntetiska kannabinoider med riskabla effekter - Fall av akut njursvikt och cerebral ischemi med stroke har rapporterats. *Läkartidningen*; Nov 18;111.
- Pellmer, K. & Wramner, B. (2009). *Grundläggande folkhälsovetenskap* (2:a upplagan). Stockholm: Liber.
- Proposition 2007/08:110. *En förnyad Folkhälsopolitik*. Stockholm: Regeringskansliet.
- Regeringskansliet. (2010). Regeringens åtgärdsprogram för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken 2010. Tillgänglig: <http://www.regeringen.se/content/1/c6/13/93/20/dd0fcf29.pdf> [Hämtad 2013-06-12].
- Rubinstein M, Luks T, Moscicki A, Dryden W, Rait M & Simpson G. (2011) Smoking-related cue-induced brain activation in adolescent light smokers. *Journal of Adolescent Health*; 48(1):7–12. Tillgänglig: <http://download.journals.elsevierhealth.com/pdfs/journals/1054-139X/PIIS1054139X10004842.pdf>. [Hämtad 2014-11-12].
- Skolverket. (2011). *Ämnesplan Biologi*. Tillgänglig: <http://www.skolverket.se/forskola-och-skola/gymnasieutbildning/amnes-och-laroplaner/bio?subjectCode=BIO&lang=SV> [Hämtad 2013-06-12].
- Skolverket. (2011). *Läroplan, examensmål och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskola 2011*. Tillgänglig: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=2705> [Hämtad 2013-06-12].
- Skolverket. (2013). *Undervisning om alkohol, narkotika, dopning och tobak (ANDT)– en praktisknära litteraturgenomgång*. Tillgänglig: http://www.skolverket.se/polopoly_fs/1.190857!/Menu/article/attachment/Undervisning%20om%20ANDT%20-%20en%20praktikn%C3%A4ra%20litteraturgenomg%C3%A5ng.pdf [Hämtad 2013-06-10].

- Slotkin T. (2002). Nicotine and the adolescent brain: insights from an animal model. *Neurology and Teratology*; 24:369-84. Tillgänglig: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/12009492>. [Hämtad 2014-11-12].
- Socialdepartementet. (2011). *Alkohol, narkotika, dopning och tobak i Sverige*. Tillgänglig: <http://www.regeringen.se/sb/d/14853> [Hämtad 2013-06-11].
- Socialstyrelsen. (2013). *Barn och ungas hälsa, vård och omsorg 2013*. Tillgänglig: <http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/19016/2013-3-15.pdf> [Hämtad 2013-06-10].
- Socialstyrelsen. (2014). Registeruppgifter om tobaksrökningens skadeverkningar. Tillgänglig: <http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/19371/2014-3-4.pdf>. [Hämtad 2015-01-08].
- Statens folkhälsoinstitut, FHI. (2013). *Barn och unga 2013 – utvecklingen av faktorer som påverkar hälsan och genomförda åtgärder, Samordnad folkhälsorapportering*. Tillgänglig: <http://www.fhi.se/PageFiles/17198/R2013-02-Barn-och-unga-2013.pdf> [Hämtad 2013-06-12].
- Tobaksfakta. (2011). *Hälsoeffekter av rökning*. Tillgänglig: <http://tobaksfakta.se/fakta/halsoeffekter-av-rokning/> [Hämtad 2013-06-13].
- WHO. (2014) Global status report on alcohol and health 2014. Tillgänglig: http://www.who.int/substance_abuse/publications/global_alcohol_report/en/. [Hämtad 2014-12-16].

Utvärdering av TUTCH

Hej! Nu har Din klass genomfört TUTCH-programmet, Teens Understanding and Taking Control of Health, vilket består av två undervisningstillfällen med läkarstudenter samt ett eget fördjupningsarbete. Vi på Insamlingsstiftelsen Choice vill gärna höra vad Du tycker om programmet. Enkäten är anonym och kommer användas av oss för att förbättra och utveckla utbildningsprogrammet.

Kryssa i den/de rutor som bäst reflekterar Din åsikt och använd de givna utrymmena för Dina skriftliga svar – fortsätt på sista sidan om det behövs.

ANT = Alkohol, Narkotika, Tobak

Jag är: Kille Tjej Den indelningen passar inte för mig   Årskurs: .....

Jag närvarade:

- när läkarstudenterna pratade om hjärta, kärl och lungor
- när läkarstudenterna pratade om hjärnan och belöningssystemet
- vid redovisningarna av grupparbetet

1. Tycker du att det är viktigt att ha kunskap om ANT och dess påverkan på kroppen?

- Ja   Nej   Vet inte

2. Känner du att du har lärt dig hur kroppen påverkas av ANT?

- Ja, fullständigt   Ja, till viss del   Nej, inte alls   Vet inte

3. Vad skulle du vilja lära dig mer om?

.....

4. Vad tycker du om att det var just läkarstudenter som höll i undervisningen?

- Mycket bra   Bra   Varken bra eller dåligt   Dåligt   Mycket dåligt

5. Var det något som läkarstudenterna gjorde som du tyckte var särskilt bra?

.....

6. Var det något du tyckte läkarstudenterna skulle gjort annorlunda?

.....

7. Anser du att du vet allt du behöver veta om följande substanser och deras påverkan på kroppen?

	Ja, fullständigt	Ja, till viss del	Nej, inte alls	Vet inte
Alkohol	☐	☐	☐	☐
Narkotika	☐	☐	☐	☐
Tobak	☐	☐	☐	☐

8. Har TUTCH-programmet väckt tankar hos dig kring din egen kropp och ANT-bruk?

Ja   Nej   Vet inte

9. Känner du att du med hjälp av TUTCH-programmet kan fatta kunskapsbaserade val kring ditt eget ANT-bruk?

Ja, fullständigt   Ja, till viss del   Nej, inte alls   Vet inte

10. Har du efter TUTCH-programmet mer eller mindre lust till att prova eller bruka följande substanser?

	Ja, mer lust	Nej, mindre lust	Oförändrat	Vet inte
Alkohol	☐	☐	☐	☐
Narkotika	☐	☐	☐	☐
Tobak	☐	☐	☐	☐

11. Tycker du att andra gymnasieelever bör få ta del av TUTCH-programmet?

Ja   Nej   Vet inte

Övriga tankar och reflektioner:

.....

.....

Tack för Din medverkan!

Tack till

Tack till alla läkarstudenter som medverkat under 2014 som föreläsare ute på skolorna vars insatser står bakom dessa resultat. Stort tack till de skolor och klasser som deltagit i utvärderingen. Tack till Cecilia Dagerskog och Alexander Åström från Karolinska Institutet som medverkat i framtagningen av undervisningsmaterialet TUTCH. Särskilda tack skänks även till Gunnel Thydell, Fred Nyberg och Joar Guterstam som medverkat i att utbilda läkarstudenterna i pedagogik respektive ANT och beroende.

Insamlingsstiftelsen Choice vill också tacka alla bidragsgivare och sponsorer som möjliggjort insatserna i gymnasieskolorna under 2014!

Gålöstiftelsen

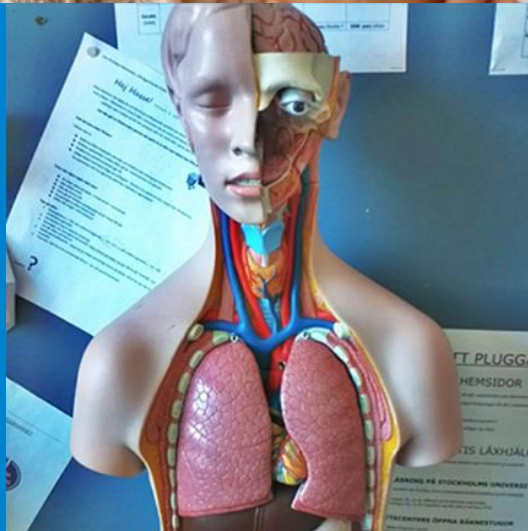
STIFTELSEN
MARCUS OCH AMALIA
WALLENBERGS
MINNESFOND

HELGE AX:SON JOHNSONS STIFTELSE

Åhlén-stiftelsen

INSAMLINGSSTIFTELSEN
CHOICE